

ANNALES SCIENTIA POLITICA

VOLUME 8, NUMBER 1, 2019

ANNALES SCIENTIA POLITICA

Vol. 8, No. 1, 2019

ŻARNA, K.: Polish-Slovak relations in years 1993 – 2002. *Annales Scientia Politica*, Vol. 8, No. 1 (2019), pp. 47 – 55.

KRZYSZTOF ŻARNA

Institute of Political Sciences
Faculty of Sociology and History
University of Rzeszów
Poland
E-mail: zrnk75@wp.pl

Abstract:

The main purpose of the article is to present a relations of the newly created entity on the international arena of the Slovak Republic and the Republic of Poland. Time caesuras include the period from 1993 to 2002. In 1993, the establishment of the Slovak Republic was proclaimed and in 2002, both Slovakia and Poland completed the accession negotiations in Copenhagen related with joining the European Union. The article is based on the assumption that in the analysed period the relations of both countries were determined by striving for be a part of Euro-Atlantic structures.

Keywords:

European Union, International relationships, NATO, Poland, Slovakia.

STOSUNKI POLSKO-SŁOWACKIE W LATACH 1993 – 2002

KRZYSZTOF ŻARNA

Institute of Political Sciences
Faculty of Sociology and History
University of Rzeszów
Poland
E-mail: zrnk75@wp.pl

Abstract:

The main purpose of the article is to present a relations of the newly created entity on the international arena of the Slovak Republic and the Republic of Poland. Time caesuras include the period from 1993 to 2002. In 1993, the establishment of the Slovak Republic was proclaimed and in 2002, both Slovakia and Poland completed the accession negotiations in Copenhagen related with joining the European Union. The article is based on the assumption that in the analysed period the relations of both countries were determined by striving for be a part of Euro-Atlantic structures.

Keywords:

European Union, International relationships, NATO, Poland, Slovakia.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie stosunków nowopowstałego podmiotu na arenie międzynarodowej – Republiki Słowackiej i Rzeczypospolitej Polskiej. Cezury czasowe obejmują okres od 1993 r. do 2002 r. i ich wybór wydaje się oczywisty. W 1993 r. proklamowano powstanie Republiki Słowackiej a w 2002 r. zarówno Słowacja jak i Polska zakończyły negocjacje akcesyjne w Kopenhadze w sprawie przystąpienia do Unii Euro-

pejskiej. Artykuł opiera się na założeniu, że w analizowanym okresie relacje obu państw zde-terminowane były dążeniami do struktur euro-atlantycznych.

Analizując stosunki Rzeczypospolitej Polskiej z sąsiadami można dojść do wniosku, że relacje bilateralne z Republiką Słowacką budzą stosunkowo najmniejsze emocje. Nie są one obciążone przeszłością w takim stopniu jak stosunki z Niemcami, Rosjanami, Litwinami, Ukraińcami czy nawet Czechami.

W kontekście możliwości oddziaływania na politykę międzynarodową, pomiędzy Polską a Słowacją widać zasadnicze różnice. Wynikają one przede wszystkim z wielkości tych państw, ich potencjału demograficznego, gospodarczego, historii, odsetka mniejszości narodowych i etnicznych oraz sytuacji wewnętrznej. Podczas gdy Słowacja jest państwem o małym znaczeniu na arenie międzynarodowej, Polska aspiruje do roli mocarstwa lokalnego w regionie Europy Środkowej.

Przez całe dwudziestolecie międzywojenne Polska miała bardzo napięte stosunki z Czechosłowacją. Pomimo tego, że Słowacy nie posiadali wówczas swojego państwa, dochodziło jednak do spotkań polityków polskich i słowackich. Nie można jednak stwierdzić, aby był to proces ciągły, były to raczej sporadyczne kontakty. Spowodowane to było tym, iż w wymienionym okresie Słowacja nie odgry-

wała istotnej roli w planach polskiej polityki zagranicznej. Już w 1919 r. udająca się do Paryża na konferencję pokojową delegacja słowacka została przyjęta w Warszawie przez Józefa Piłsudskiego. W ramach najbardziej wpływowej na ziemiach słowackich Słowackiej Partii Ludowej Hlinki (HSLS) funkcjonowało skrzydło polonofilskie z Karolem Sidorem na czele (Orłof, 1999).

W okresie majowego i wrześniowego kryzysu w Czechosłowacji w 1938 r. doszło do kilku spotkań przedstawicieli mniejszości niemieckiej, węgierskiej i słowackiej w celu koordynowania wspólnej polityki wobec Pragi. Ladislav Deák wysunął tezę, że doszło do porozumienia Niemiec z Węgrami i Polską¹. W zasadzie sugeruje to współpracę. Tymczasem minister Józef Beck był jedynie informowany w lutym 1938 r. przez Hermanna Göringa o zamiarze anektowania Austrii (Żarna, 2015).

Po układzie monachijskim doszło do wydarzenia, które zaważyło na dalszych relacjach polsko-słowackich. Polacy wystąpili w dniu 1 listopada 1938 r. z notą w sprawie delimitacji granic na Spiszu i Orawie – 226 km², 3200 mieszkańców – (Berhauzen, 1975, s. 414), co spowodowało spadek zaufania do Polski i wzmocnienie ostatecznie skrzydła germanofilskiego (Ferdinand Durčanský, Karol Murgaš, Alexander Mach) w ramach HSLS. Warto wspomnieć o tym, iż Słowacy o polityce zagranicznej II Rzeczypospolitej nie odgrywali dużej roli ze względu na Węgry, które z kolei miały dla niej znacznie większe znaczenie.

W dniu 6 października 1938 r. w Żylinie odbył się zjazd Słowackiej Partii Ludowej Hlinki i Słowackiej Partii Narodowej (SNS) na którym proklamowano autonomię. Od tego momentu nastąpiła oficjalna zmiana nazwy państwa na Czecho-Słowację. Słowaków satysfakcjonowała daleko posunięta autonomia. Postulat niepodległości pojawił się na wyraźne żądanie Adolfa Hitlera. Dnia 14 marca 1939 r. słowacki sejm proklamował powstanie Państwa Słowackiego, którą to niezwłocznie uznała Polska. Było to państwo satelickie wobec III Rzeszy. We wrześniu 1939 r. trzy dywizje słowackie (I – „Jánošík”, II – „Škultéty”, III – „Rázus”) wspólnie z armią niemiecką uczestniczyły w ataku na Polskę a samo

Państwo Słowackie okupowało część ziem polskich (Štefanský, 2000).

W okresie istnienia Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej zawarte zostały trzy umowy i układy. Dnia 19 maja 1991 r. obie strony porozumiały się w kontekście ruchu bezwizowego². W dniu 6 października 1991 r. zawarto w Krakowie Układ pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Czeską i Słowacką Republiką Federacyjną o dobrym sąsiedztwie, solidarności i przyjacielskiej współpracy (Orłof, 1977, s. 101 – 102), (Żarna, 2006). Układ ten przyczynił się do współpracy politycznej pomiędzy oboma państwami. Z kolei dnia 16 czerwca 1992 r. zawarto umowę, która dotyczyła rynku pracy³.

Słowacy postulowali do Polaków o poparcie ich dążeń do niepodległości, jako do narodu, który takie starania powinien ze względu na swoją niezwykle skomplikowaną historię dobrze zrozumieć. Premier Vladimír Mečiar swoją pierwszą po objęciu stanowiska wizytę złożył w Polsce. Republika Słowacka jako państwo pozbawione federacyjnego poparcia, a więc słabsze, zmuszone było szukać nowych partnerów. Oznaczało to znacznie większe niż dotąd zainteresowanie współpracą z północnym sąsiadem. Stosunki polityczne zostały zapoczątkowane wizytą w grudniu 1992 r. w Warszawie słowackiego wicepremiera i ministra spraw zagranicznych Milana Knažki. Do nieoficjalnego spotkania szefów rządów Vladimíra Mečiar i Hanny Suchockiej doszło 20 grudnia 1992 r. w Zakopanem. Obie strony przedstawiały wizję bilateralnych relacji po rozpadzie Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej (Madera, 2003). Ostatecznie Polska uznała Słowację 1 stycznia 1993 r. W Bratysławie utworzona została Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej a w Warszawie Ambasada Republiki Słowackiej (Herman, 2000).

W dniu 2 marca 1993 r. na uroczystościach objęcia urzędu prezydenta przez Michała Kováča obecny był prezydent Lech Wałęsa. Kilka miesięcy po powstaniu państwa słowackiego

¹ Na ten temat szeroko L. Deák (1986).

² *Dohoda medzi vládou Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a vládou Poľskej republiky o bezvízovom styku*, Z.z.1991, č. 322.

³ *Dohoda medzi vládou Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a vládou Poľskej republiky o vzájomnom zamestnávaní československých a poľských občanov*. Dostupné na internete: <http://www.foreign.gov.sk> [14/04/2014].

oficjalną wizytę w Bratysławie złożył 8 lipca 1993 r. minister spraw zagranicznych Krzysztof Skubiszewski, który podpisał umowę o sukcesji umów polsko-czechosłowackich z lat 1918 – 1992⁴, co tymczasowo regulowało stan stosunków prawnych między państwami, po czym rozpoczęto budowanie stosunków traktatowych od podstaw (Łoś, 2007). Jedyną oficjalną wizytę na szczeblu rządowym w tamtym okresie złożył w dniach 13 – 14 lipca 1993 r. wicepremier Roman Kováč, który podjął rozmowy z premierem polskiego rządu Hanną Suchocką i wicepremierem Henrykiem Goryszewskim (Łoś, 2007).

Prezydenci obu państw spotkali się ponownie w Pradze 12 stycznia 1994 r. z okazji wizyty prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki Billa Clintona w stolicy Czech, Pradze. Kilka dni później, w dniach 25 – 26 stycznia 1994 r., wizytę w Warszawie złożył prezydent Michal Kováč, który rozmawiał z Lechem Wałęsą o sprawach bezpieczeństwa i stosunkach gospodarczych. Podkreślano konieczność intensyfikacji współpracy i koordynacji polityki mającej na celu akcesję obu państw do struktur euroatlantyckich. M. Kováč otrzymał z rąk prezydenta L. Wałęsy jedno z najwyższych polskich odznaczeń państwowych. Podczas tego pobytu prezydent Słowacji musiał tłumaczyć się z korespondencji premiera Słowacji Vladimíra Mečiara i premiera Jugosławii Milana Paniča. W korespondencji tej pojawiły się informacje o umowie w sprawie sprzedaży broni dla toczącej wojnę Jugosławii. Sam prezydent o tym fakcie nic nie wiedział (Mojžišta, 2003).

W kwietniu 1995 r. przedstawiciele obu rządów podpisali protokół o spłacie polskiego zadłużenia wobec Słowacji sprzed 1989 r., który oszacowano na 28,5 mln. dolarów amerykańskich. Postanowiono, że likwidacja zadłużenia odbędzie się poprzez dostawy polskiego węgla. Kilka dni później nowy premier Rzeczypospolitej Polskiej Józef Oleksy spotkał

się w Żywcu z premierem Republiki Słowackiej Vladimírem Mečiarem. Miejsce spotkania nie było przypadkowe, gdyż rozmawiano o współpracy transgranicznej, a odbyło się ono przy okazji otwarcia nowego przejścia granicznego Zwardoń-Skalite (Madera, 2003).

W wymienionym okresie Warszawę odwiedził nowy minister spraw zagranicznych Eduard Kukan. Podpisano wówczas szereg umów: w sprawie popierania i wzajemnej ochrony inwestycji⁵; w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i majątku⁶; o współpracy gospodarczej i handlu⁷. Dwie ostatnie umowy tworzyły dobrą podstawę do wzajemnych stosunków gospodarczych. Analizując pierwszy okres wzajemnych stosunków, to Rzeczpospolita Polska, z wyjątkiem roku 1993 r., notowała ujemne saldo bilansu handlowego z Republiką Słowacką. Notowano systematyczny wzrost wzajemnych obrotów, co nie zmienia faktu, że Polska wysyłała na Słowację zaledwie 1 % swojego eksportu, a importowała 1,5 %. Najważniejszymi partnerami handlowymi Słowaków analizowanym okresie byli kolejno Niemcy, Czesi i Rosjanie (Bonusiak, 2011).

We wrześniu 1995 r. wizytę na Słowacji złożył minister Dariusz Rosati. W rozmowach z politykami słowackimi omawiano stosunki bilateralne oraz kwestię przyszłej akcesji obu państw do Sojuszu Północnoatlantyckiego. W październiku 1995 r. ministrowie spraw zagranicznych Juraj Schenk i Bronisław Gerek spotkali się w Warszawie, gdzie wydali wspólne oświadczenie, że ich celem jest akcesja obu państw do UE i NATO a także rozwój współpracy w ramach Środkowoeuropejskiego Porozumienia Wolnego Handlu i na obszarach przygranicznych. Warto jednak wspomnieć, że stanowisko Vladimíra Mečiara często blokowało współpracę w ramach euroregionów: Tatr i Karpaty. Posłowie HZDS domagali się rekompensaty, m. in. zwrotu 25 wiossek na Spiszu i Orawie, które Polska zajęła w 1920 r. oraz

⁴ Protokol medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Poľskej republiky o platnosti dvojstranných medzinárodných dohôd medzi Slovenskou republikou a Poľskou republikou uzavretých medzi Československom (Československou republikou, Československou socialistickou republikou, Českou a Slovenskou Federatívnou Republikou) a Poľskom (Poľskou republikou, Poľskou ľudovou republikou) v rokoch 1918-1992. Dostupné na internete: <http://www.foreign.gov.sk> [15/04/2018].

⁵ Zmluva medzi Slovenskou republikou a Poľskou republikou o ochrane a podpore investícií, Z. z. 1997, č. 27.

⁶ Zmluva medzi Slovenskou republikou a Poľskou republikou o zamedzení dvojakého zdanenia v odbore daní z príjmov a z majetku a protokol k zmluve, Z. z. 1996, č. 95.

⁷ Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Poľskej republiky o hospodárskej spolupráci a obchode, Z. z. 1996, č. 343.

ziem, których rząd Josefa Tisy zrzekł się w 1938 r. (Łoś, 2007).

W 1995 r. oba państwa zaangażowały się w międzynarodowy konflikt ekologiczny związany ze słowacką elektrownią atomową w Mochovcach. Polscy ekolodzy poprosili premiera Waldemara Pawlaka, aby ten zwrócił się do Słowaków o zabezpieczenie składowania odpadów radioaktywnych. W kwietniu 1995 r. pełnomocnik polskiego rządu zaprotestował przeciwko naruszeniu przez Słowaków umowy międzynarodowej o gospodarce wodnej na wodach przygranicznych. Chodziło o kontynuowanie przez jednego ze słowackich przedsiębiorców budowy elektrowni wodnej na Popradzie i to pomimo wcześniejszych ustaleń nakazujących zaprzestania inwestycji. Po interwencji obie strony ustaliły wspólne zbadanie wpływu tego projektu na wielkość przepływu wody w Popradzie i dopiero po tym podjęcie razem dalszych decyzji (Łoś, 2007).

Proces akcesji euroatlantyckiej państw Europy Środkowej wchodził w 1996 r. w decydującą fazę. Szefowie państw spotykały się w tamtym czasie kilkakrotnie. Prezydent Aleksander Kwaśniewski po raz pierwszy odbył wizytę na Słowacji w dniu 1 marca 1996 r. Dało się w tamtym okresie zauważyć wyraźne ochłodzenie stosunków polsko-słowackich. Przedstawiciele polskich władz podkreślali, że będą popierać dążenia Słowacji do uczestnictwa w NATO i UE, ale konieczne są zmiany systemowe w tym państwie i dotychczasowy styl sprawowania władzy. A. Kwaśniewski podkreślił to w dyskusjach z M. Kováčem, ale już sam V. Mečiar w trakcie rozmowy z polskim prezydentem nie podjął tematyki akcesyjnej. W tym okresie doszło do zbliżenia na linii Bratysława-Moskwa (Morawiec, 2001), co wyraźnie zaniepokoiło stronę polską. Prezydent M. Kováč odwiedził Polskę w czerwcu 1996 r. przy okazji spotkania prezydentów Europy Środkowej w Łańcucie oraz rok później w Gnieźnie, biorąc udział w obchodach 1000-lecia śmierci św. Wojciecha. Swoimi posunięciami politycznymi dawał do zrozumienia, że pomimo rządów V. Mečiar, Słowacja nie chce izolować się na scenie politycznej⁸.

⁸ Fundacja Aleksandra Kwaśniewskiego Amicus Europae, *Działalność międzynarodowa Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego w latach 1996 - 2005*. Dostępne na internecie: <http://fae.pl/raport-n->

11 maja 1996 r. nowy polski premier Włodzimierz Cimoszewicz odwiedził Słowację. Konsekwencją wizyty było podpisanie umowy o małym ruchu granicznym. Z premierem V. Mečiar rozmawiał na temat współpracy dwustronnej oraz możliwości współdziałania w zwalczaniu przestępczości międzynarodowej. Obaj premierzy mieli okazję spotkać się z szefami rządów państw CEFTA we wrześniu 1996 i 1997 r. Podczas wrześniowej wizyty w Słowacji w 1996 r. szef polskiej dyplomacji Dariusz Rosati w rozmowach z premierem i przewodniczącym Rady Narodowej Republiki Słowackiej Ivan Gašparovič ocenił stan stosunków bilateralnych jako dobry. Efektem było podpisanie umowy o wczesnym powiadamianiu o awariach w elektrowniach jądrowych, wymianie informacji oraz współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej (Wlachovský-Duleba-Lukáč, 1997).

Podczas roboczego spotkania w Starym Smokowcu w dniu 28 lutego 1997 r. podpisano protokół o współpracy obu ministerstw spraw zagranicznych. Pavol Hamzik odwiedzając Polskę w maju 1997 r. podkreślił, że ze względu na swoje położenie polityczne jest ona jednym z najważniejszych partnerów Słowacji (Łoś, 2007).

Podtrzymywane były również kontakty pomiędzy parlamentami. W czerwcu 1996 r. z oficjalną wizytą do Warszawy przybył przewodniczący Rady Narodowej Republiki Słowackiej Ivan Gašparovič, a w maju 1997 r. marszałek Sejmu Józef Zych odwiedził Słowację. W kwietniu 1997 r. przewodniczący Polsko-Słowackiej Grupy Między-parlamentarnej Jan Komornicki został ambasadorem Polski w Słowacji (Wlachovský-Duleba-Lukáč, 1997).

Dużą wagę w stosunkach dwustronnych miała współpraca resortów obrony, jej zakres wyznaczało podpisane 9 czerwca 1993 r. Porozumienie o współpracy wojskowej⁹. Premier Jozef Moravcik zakładał jak najszybsze członkostwo w NATO. Z kolei premier Vladimír

dzialalnosci-miedzynarodowej-prezydenta-rp-aleksandra-kwasniewskiego-w-latach-1996-2005.pdf [19/04/2018].

⁹ *Dohoda medzi Ministerstvom obrany Slovenskej republiky a Ministerstvom národnej obrany Poľskej republiky o spolupráci vo vojenskej oblasti*, 1993. Dostępne na internecie: <http://www.foreign.gov.sk> [19/04/2014].

Mečiar podpisał akces Słowacji do udziału w Partnerstwie dla Pokoju w dniu 9 lutego 1994 r. W marcu 1996 r. podczas oficjalnej wizyty słowackiego szefa Sztabu Generalnego Armii Republiki Słowackiej Josefa Tuchyni, omawiano problemy współpracy naukowo-technicznej, szkoleniowej i organizacyjnej, współpracę przemysłów zbrojeniowych, wymieniano doświadczenia w restrukturyzacji armii. Dyskutowano również nad realizacją programu Partnerstwa dla Pokoju. W maju 1996 r. podczas pobytu na Słowacji minister obrony narodowej Rzeczypospolitej Polskiej Stanisław Dobrzański omawiał szczegółowe problemy współdziałania sił lotniczych oraz wspólny udział w ćwiczeniach „Rozhodnost-96” na Słowacji oraz „Tatry-96” w Polsce. Współpraca resortów została rozszerzona o współpracę przygraniczną między Krakowskim Okręgiem Wojskowym a II Armią Republiki Słowackiej z siedzibą w Preszowie. Nawiazano też kontakty między wyższymi szkołami wojskowymi (Tomaszewski, 2009). Kolejna wizyta, tym razem wiceministra obrony narodowej Andrzeja Karkoszki w Bratysławie w grudniu 1996 r., potwierdziła zainteresowanie współpracą w tworzeniu systemów łączności, techniki radarowej, modernizacji broni pancernej i przeciwpancernej. Poza tym przedstawiciele obu państw wzięli udział w corocznym spotkaniu ministrów obrony państw Grupy Wyszehradzkiej, które odbyło się na Półwyspie Helskim we wrześniu 1996 r. (Madera, 2003).

Rozmowy i dobre stosunki były kontynuowane w następnych latach. Efektem kwietniowej wizyty w Polsce ministra obrony Jana Sitka było podpisane porozumienie o zasadach ruchu lotniczego wojskowych statków powietrznych obu państw oraz o współpracy komendantów żandarmerii wojskowej obu państw. W dziedzinie wojskowej oba państwa kontynuowały współpracę w ramach Grupy Wyszehradzkiej. Ministrowie obrony spotkali się na konsultacjach w sprawie realizacji programu Partnerstwa dla Pokoju, wymieniali doświadczenia w spełnianiu kryteriów członkostwa w NATO, nakreślili zasady współdziałania w regionie (Łoś, 2007).

Biorąc pod uwagę współpracę wojskową przełomowym mógł okazać się rok 1997. Podczas szczytu Sojuszu Północnoatlantyckiego w Madrycie Polska wspólnie z Czechami

i Węgrami została zaproszona do członkostwa. Gdy stało się jasne, że Polska zostanie członkiem NATO i granica polsko-słowacka będzie granicą Sojuszu, podczas oficjalnej wizyty w 1997 r. szef Sztabu Generalnego RP gen. Henryk Szumski potwierdził, że nie osłabi to współpracy wojskowej Polski i Słowacji. Referendum w sprawie przystąpienia do NATO (23 – 24 maja 1997 r.) przyniosło klęskę prozachodnim Słowakom – frekwencja była bardzo niska: około 9,5 % uprawnionych. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski podczas swej wizyty w Bratysławie w 1997 r. zadeklarował, że Polska będzie popierać starania Słowacji o wejście do struktur euroatlantyckich (Żarna, 2015).

Wiosną 1998 r. politycy opozycyjni z Mikułajem Dzurindą udali się do Polski, która w ich ocenie była liderem procesu integracyjnego w regionie Europy Środkowej. Politycy zostali przyjęci przez prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego, premiera Jerzego Buzka, ministra spraw zagranicznych Bronisława Gremka, marszałków Sejmu Macieja Płażyńskiego i Senatu Alicję Grzeškowiak (Dzurinda, 2002).

Nie miało to większego znaczenia w kontekście sytuacji w samej Słowacji. Dopiero zmiany, które zaszły po wyborach parlamentarnych w 1998 r. stworzyły nową sytuację. Liderzy nowych rządowych partii odwiedzili Polskę jeszcze przed wyborami na zaproszenie grup parlamentarnych Akcji Wyborczej Solidarność i Unii Wolności, otrzymując wsparcie polskich władz. Po zwycięstwie Mikulaša Dzurindy nastąpił zwrot polityczny i słowacki premier wraz z ministrem spraw zagranicznych Eduardem Kukanem odwiedzili Polskę już w listopadzie 1998 r. Mikulaš Dzurinda rozmawiał z prezydentem Aleksandrem Kwaśniewskim i marszałkiem Sejmu Maciejem Płażyńskim. E. Kukan i M. Dzurinda potwierdzili, że priorytetem będzie dążenie do członkostwa w NATO i UE (Marušiak, 1999). W ocenie ambasador Słowacji w Polsce Magdy Vášáryovej stosunki polsko-słowackie były solidarne i ważne dla obu stron. Obydwa państwa wyznawały identyczne wartości demokratyczne i kulturowe i obrały sobie za cel członkostwo w tych samych strukturach (Vášáryová, 2011).

W lutym 1999 r. przybył do Polski przewodniczący parlamentu słowackiego Jozef Mi-

gaś, pełniący obowiązki głowy państwa. Słowacki polityk uznał, że Polska pełni ważną rolę w staraniach Słowacji o wejście do Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej. W podobnym tonie wypowiedział się Eduard Kukan, będący z kolejną wizytą w Warszawie dnia 6 kwietnia 1999 r. Podczas rozmów z polskim ministrem spraw zagranicznych Bronisławem Geremkiem mówiono o konieczności aktywizacji w ramach Grupy Wyszehradzkiej¹⁰. Już w styczniu kolejnego roku odbyło się w Bratysławie pierwsze tego rodzaju spotkanie wiceministrów obrony Słowacji, Czech, Węgier i Polski. Omówiono możliwości zacieśnienia współpracy. Słowacki minister obrony Pavol Kanic poprosił partnerów o pomoc w nadrobieniu zaległości w tej dziedzinie.

19 sierpnia 1999 r. nowo wybrany prezydent Rudolf Schuster złożył wizytę w Polsce. W rozmowie prezydentem Aleksandrem Kwaśniewskim zwrócił uwagę na konieczność poznania polskich doświadczeń i ich wykorzystania na Słowacji. W dniach 23 – 24 września 1999 r. w Gdańsku na konferencji Prawicy Środkowoeuropejskiej gościł Mikołaj Dzurinda (Łoś, 2007). W dniu 24 stycznia 2000 r. została podpisana umowa o współpracy i wzajemnej pomocy podczas katastrof, klęsk żywiołowych i innych poważnych wypadków¹¹. Pod koniec 1999 roku złożył wizytę sekretarz stanu w Ministerstwie Kultury Słowacji Milan Gacik, czego efektem było podpisanie 23 marca 2000 r. w Bratysławie polsko-słowackiej umowy rządowej o współpracy kulturalnej, edukacyjnej i naukowej¹².

Stało się to przy okazji wizyty na Słowacji ministra spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Geremka. Obok kwestii związanych z perspektywą akcesji obu państw

do Unii Europejskiej rozmawiał on również z ministrem Eduardem Kukanem o sprawie dywersyfikacji dostaw ropy naftowej (konkretnie chodziło o ropę norweską). Polski minister został również przyjęty przez prezydenta Rudolfa Schustera (Lukač-Samson-Duleba, 2000).

Specyficzny wymiar miał przyjazd premiera Jerzego Buzka, który przebywał w Bratysławie w dniu 31 maja 2000 r. Była to pierwsza oficjalna wizyta szefa polskiego rządu na Słowacji po odsunięciu od władzy Vladimíra Mečiara. Polski premier deklarował w Bratysławie, że Rzeczpospolita Polska jest zainteresowana tym, aby stosunki z Republiką Słowacką rozwijały się jak najlepiej. Jerzy Buzek prowadził rokowania z premierem Mikołajem Dzurindą i prezydentem Rudolfem Schusterem. Oprócz dominującej podczas spotkań problematyki związanej z akcesją do Unii Europejskiej, szefowie państw rozmawiali na temat modernizacji linii kolejowej pomiędzy słowacką Żyliną a polskim Bielskiem-Białą i o konieczności wybudowania nowego przejścia granicznego: Medzilaborce – Radoszyce (Śléddek, 2001).

Sporo emocji w kontekście uniezależnienia się od dostaw gazu z Rosji budziła w regionie Europy Środkowej kwestia dywersyfikacji źródeł energii. We wrześniu 2001 r. w czasie obrad XI Forum Ekonomicznego w Krynicy doszło do spotkania premierów Polski, Słowacji i Węgier, którzy dyskutowali nad kwestiami bezpieczeństwa energetycznego. Premier Jerzy Buzek zasugerował na konferencji prasowej, że istnieje możliwość rozmów o zaopatrzenie w gaz płynący prosto z Danii i Norwegii także państw sąsiadujących z Polską. Premier Mikołaj Dzurinda stwierdził, że projekt ten jest godny uwagi.

W dniach 17-19 stycznia 2002 szef Rady Narodowej Republiki Słowackiej Jozef Migaš złożył oficjalną wizytę w Polsce, gdzie rozmawiał z marszałkiem Sejmu i premierem. Kilka dni później w dniu 23 stycznia 2002 r. doszło do spotkania ministrów obrony Słowacji, Czech, Polski i Węgier w Budapeszcie. Rozmowa dotyczyła współpracy w ramach Grupy Wyszehradzkiej, wejścia do NATO, aktywności Sojuszu Północnoatlantyckiego na Bałkanach oraz walki z terroryzmem (Łoś, 2007).

Kolejne miesiące zdominowane były przez finalizowanie negocjacji z Unią Europejską. 19. marca 2002 na zaproszenie Danuty Hübner

¹⁰ Za rządów Vladimíra Mečiara Grupa Wyszehradzka w zasadzie nie funkcjonowała. W dniach 11 – 12 stycznia 1994 r. doszło do wspomnianego już spotkania z udziałem Billa Clintona. Kolejne spotkanie miało miejsce prawie pięć lat później, 21 października 1998 r. w Budapeszcie, gdzie doszło do spotkania na szczycie szefów rządów, natomiast z udziałem premiera Słowacji 14 maja 1999 r. (Gajewski, 2002).

¹¹ *Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Poľskej republiky o spolupráci a vzájomnej pomoci pri katastrofách, živelných pohromách a iných závažných nehodách*, 24 I 2000, Z. z. 2002, č. 739.

¹² *Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Poľskej republiky o kultúre, vzdelávacej a vedeckej spolupráci*, 23 III 2000, Z. z. 2002, č. 362.

złożył wizytę w Polsce sekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Jaroslav Chlebo. Spotkał się z ministrem Włodzimierzem Cimoszewiczem, rozmawiając głównie o współpracy bilateralnej, kooperacji regionalnej, Grupie Wyszehradzkiej i współpracy euroatlantyckiej. W dniach 25 – 26 kwietnia 2002 r. Aleksander Kwaśniewski złożył oficjalną wizytę na Słowacji, gdzie spotkał się z Rudolfem Schusterem, Mikulašem Dzurindą i Jozefem Migasem. Rozmawiano głównie o stosunkach ekonomicznych i integracji. W dniach 7 – 8 listopada 2002 r. słowacka delegacja z M. Dzurindą przybyła do Warszawy. Spotkała się ona z Aleksandrem Kwaśniewskim, Leszkiem Millerem, ministrem spraw zagranicznych Włodzimierzem Cimoszewiczem, marszałkiem Sejmu Markiem Borowskim i marszałkiem Senatu Longinem Pastusiakiem. Rozmowy dotyczyły kontaktów dwustronnych, wstąpienia do Unii Europejskiej i współpracy Grupy Wyszehradzkiej (Łoś, 2007).

W dniach 12 – 13 grudnia 2002 r. w Kopenhadze odbył się szczyt Unii Europejskiej, podczas którego zakończono proces negocjacyjny w sprawie przystąpienia do Unii Europejskiej dziesięciu kolejnych państw. Twarda i nieustępliwa postawa Polski w negocjacjach okazała się skuteczna, czego efektem były warunki członkostwa, z którymi delegacja polska wyjeżdżała z Kopenhagi były dużo lepsze niż te, które przed kopenhaskim szczytem zostały jej zaproponowane. Najwięcej krytyki wśród państw kandydujących polska postawa zebrała na Słowacji. Słowacki minister spraw zagranicznych E. Kukan uznał, że Polska poszła swoją własną drogą a w opiniotwórczym dzienniku „SME” z żalem stwierdzono, że po raz kolejny zmarnowano szansę na uczynienie z Grupy Wyszehradzkiej znaczącego ugrupowania regionalnego wewnątrz Unii Europejskiej (Lewanowicz, 2009; Żarna, 2009).

W kwietniu 2002 r. z dwudniową wizytą do Warszawy udał się prezydent Rudolf Schuster. Z rąk Aleksandra Kwaśniewskiego otrzymał Order Orła Białego. Obaj prezydenci rozmawiali o słowackich aspiracjach do Unii Europejskiej i Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz przyszłości współpracy wyszehradzkiej po zmianie rządu na Węgrzech. W tym ostatnim przypadku miał na myśli ewentualną zmianę na fotelu premiera – za rządów Viktora Orbana doszło do kryzysu w ramach Grupy

Wyszehradzkiej w kontekście dekrétów Beneša.

Na szczególną uwagę zasługuje również współpraca transgraniczna. Na pograniczu polsko-słowackim istnieją trzy euroregiony: Euroregion Karpacki, Euroregion Tatry i Euroregion Beskidy (Lewkowicz, 2013). Euroregion Karpacki został powołany 14 lutego 1993 r. i jest największym (obejmuje Polskę, Rumunię, Słowację, Węgry i Ukrainę) i najbardziej zróżnicowanym kulturowo euroregionem w Europie¹³. Z kolei Euroregion Tatry jest transgranicznym stowarzyszeniem samorządów lokalnych polsko-słowackiego pogranicza. Zrodził się z idei zbliżenia i wszechstronnej współpracy pomiędzy mieszkańcami, instytucjami i władzami pogranicza. W dniu 26 sierpnia 1994 roku przedstawiciele polskich i słowackich samorządów Podhala, Spisza, Orawy i Liptowa podpisali Umowę pomiędzy samorządami Polski i Słowacji o założeniu transgranicznego związku Euroregion Tatry. Tworzą go dwa stowarzyszenia przygranicznych jednostek samorządowych: po stronie polskiej Związek Euroregion Tatry z siedzibą w Nowym Targu, po stronie słowackiej Zdrużenie Region Tatry z siedzibą w Kieżmarku¹⁴. Z kolei polsko-czesko-słowacki Euroregion Beskidy powstał 18 lutego 2000 r. Obejmuje przygraniczną część terenu województwa śląskiego i małopolskiego po stronie polskiej, województwa żylińskiego po stronie słowackiej oraz gmin wokół miasta Frydek-Mistek w Republice Czeskiej. W skład Euroregionu wchodzi: Stowarzyszenie "Region Beskidy" z siedzibą w Bielsku-Białej, Zdrużenie Region Beskidy z siedzibą w Żylinie oraz Sdrużenie Region Beskidy we Frydku-Mistku.

Reasumując, stosunki polsko-słowackie w analizowanym okresie były zdominowane dążeniami akcesyjnymi obu państw do Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej. W okresie rządów V. Mečiara na skutek polityki prowadzonej przez koalicję Ruchu na rzecz Demokratycznej Słowacji – Słowackiej Partii Narodowej – Zjednoczenia Robotników Słowackich Republika Słowacka znalazła się w izolacji międzynarodowej. Pogorszeniu

¹³ Euroregion Karpacki. Dostępne na internecie: <http://www.karpacki.pl> [02/01/2018].

¹⁴ Związek Euroregion Tatry. Dostępne na internecie: <http://www.euroregion-tatry.eu/home.html> [02/01/2018].

uległy również relacje z Polską. Rzeczpospolita Polska odegrała bardzo istotną rolę w chwili proklamowania samodzielnej Słowacji oraz w procesie akcesji tego państwa do struktur euroatlantyckich. Pomijając ten fakt, w momencie finalizacji rokowań Polska i Słowacja nie tworzyły wspólnego stanowiska we wszystkich obszarach, realizując swoje partykularne interesy.

Literatúra:

- BERHAUZEN, J.: Stosunki polsko-słowackie w latach 1938-1947, *Przegląd Historyczny*. Vol. 70, No. 3 (1975), s. 413 – 430.
- BONUSIAK, W.: Polsko-słowackie stosunki gospodarcze w okresie transformacji ustrojowej, In: PISULIŃSKI, J. (ed.): *Polska-Słowacja-Europa Środkowa w XIX-XXI wieku. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Ewie Orlof*, Rzeszów: WUR 2011, s. 323 – 324.
- DEÁK, L.: Zápas o strednú Európu 1933-1938. Politické a diplomatické vzťahy. Bratislava: Pravda 1986.
- DZURINDA, M.: Zawsze znajdziesz drogę, *Gazeta Wyborcza*. 7. XI. 2002, s. 7.
- GAJEWSKI, J.: Najważniejsze spotkania wielostronne w ramach współpracy regionalnej Polski w latach 1990-2002. In: KUŹNIAR, R. – SZCZEPANIAK, K. (eds): *Polityka zagraniczna RP 1989-2002*, Warszawa: PAN 2002, s. 480 – 498.
- HERMAN, M.: Słowacja między Wschodem a Zachodem, *Przegląd Zachodni*, Vol. 16, No. 4 (2000), s. 157 – 158.
- LEWANOWICZ, C.: Przed negocjacjami, po negocjacjach, *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej*, Warszawa: PAN 2003.
- LEWKOWICZ, Ł.: Euroregiony na pograniczu polsko-słowackim. Geneza i funkcjonowanie. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 2013.
- LUKÁČ, P. – SAMSON, I. – DULEBA, A.: Visegrádska spolupráca, regionalne iniciatívy a vzťahy so susednými štátmi, In: KOLLAR, M – MESEŽNIKOV, G. (eds.): *Slovensko 2000. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: IVO 2000, s. 381 – 382.
- ŁOŚ, R.: *Polityka zagraniczna Słowacji*, Łódź: Uniwersytet Łódzki 2007.
- MADERA, A. J.: *Polska polityka zagraniczna. Europa Środkowo-Wschodnia 1989 – 2003*. Kraków: WUJ 2003.
- MARUŠIAK, J.: Hlavné trendy v zahraničnej politike SR. In: MESEŽNIKOV, G. IVANTIŠIN, J. (eds.): *Slovensko 1998-1999. Súhrnná správa o stave spoločnosti*, Bratislava: IVO 1999, s. 290 – 298.
- MOJŽITA, M.: Diplomati považovali za česť pomáhať prezidentovi. In: BALÁŽ, A. (ed.): *Nový štát a jeho prezident. Michal Kováč očami spolupracovníkov*, Bratislava: Dilema 2003, s. 154 – 159.
- MORAWIEC, R.: Rosyjska obecność w Republice Słowackiej. 2001. Dostępne na internete: http://www.pism.pl/files/?id_plik=256 [19/04/2018].
- ORLOF, E.: Karol Sidor i jego polonofilstwo. In: ORLOF, E. (ed.): *Od poznania do zrozumienia. Polacy, Czesi, Słowacy w XX wieku*. Rzeszów: UR 1999, s. 101 – 108.
- ORLOF, E.: Kwestia słowacka w polskiej polityce zagranicznej w latach 1938 – 1939. Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie 1977.
- SLÁDEK, K.: Poľské impulzy pre slovenskú zahraničnú politiku. In: KOTVANOVÁ, A. (ed.): *Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2000*, Bratislava: SFPA 2001, s. 79 – 82.
- ŠTEFANSKÝ, V.: Slovenská armáda v rokoch 1939-1944, In: BOBÁK, J. (ed.): *Slovenská republika (1939 – 1945)*. Martin: Matica slovenská 2000, s. 185 – 188.
- TOMASZEWSKI, W.: Stosunki polsko-słowackie, In: MODZELEWSKI, W. T. (ed.): *Polska wobec Słowaków. Współczesne stosunki polityczne*, Olsztyn: INP UWM 2009, s. 144 – 155.
- VÁŠARYOVÁ, M.: *Sasiad o pólnocy*, Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury 2011.
- WLACHOVSKÝ, M. – DULEBA, A. – LUKÁČ, P.: Zahraničná politika Slovenskej republiky. In: BÚTORA, M. (ed.): *Slovensko 1996. Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1997*. Bratislava: IVO 1997, s. 80 – 92.
- ŽARNA, K.: *Od Mečiara do Dzurindy. Głównie kierunki polityki zagranicznej Republiki Słowackiej w latach 1993 – 2002*. Rzeszów: WUR 2015.

ŻARNA, K.: Słowacja na drodze do Unii Europejskiej. *Polityka i Społeczeństwo*. Vol. 20, No 6 (2009), s. 132 – 140.

ŻARNA, K.: Rola mniejszości niemieckiej w powstaniu Republiki Słowackiej (14 marca 1939 r.). *Kresy Południowo-Wschodnie*. Vol. 2005 – 2006, No. III/IV (2006), s. 77 – 85.